

kan dan een aanmeldingsformulier uitprinten, invullen en opsturen. Het lidmaatschap kost € 15,- per jaar.

The British Potter and Mason Wasps van Michael E. Archer is eveneens een publicatie van BWARS (ISBN 0-9537992-0-4; € 5,- ?). Het is de tweede editie (2003) van dit boekje in A5 formaat over de Eumeninae, de urtjes- en metselwespen. Het bevat een tabel voor de 22 Engelse soorten, verspreidingskaarten en veel informatie over de biologie. Ik denk dat het voor de plooi vleugelliefhebber een waardevol boekje is.

Zo redelijk intensief de aculeatencontacten zijn met onze oosterburen zo minimaal zijn ze met deze eilandbewoners. Het wordt tijd dat onze sectie de banden met onze Britse collega's eens wat gaat aanhalen. Laat dit stukje daartoe een eerste aanzet zijn.

Literatuur

- Alford D.V., 1975. Bumblebees. - Davis-Poynter, London, 352 p.
- Free J.B. & C.G. Butler. 1959. Bumblebees. - Collins, London, 208 p.
- Betts, C., D. D'A. Laffoley & P.W. Cribb, 1986. The Hymenopterist's handbook. - Amateur Entomologist's Society, 208 p.
- Blom, J. v.d., 1989. De hommels van Nederland. - Jeugdbondsuitgeverij, 45 p.
- Mauss, V., 1994. Bestimmungsschlüssel für die Hummeln der Bundesrepublik Deutschland. - Deutscher Jugendbund für Naturbeobachtung, 50 p.

Summary

Three recent English publications are mentioned: 'Bumblebees', BWARS Members' Handbook and 'The British Potter and Mason Wasps'. Something is said about BWARS and the three entomological societies. A call is made for intensifying the contacts between the sectie Hymenoptera and BWARS.

ACUBIEB 2006

Theo Peeters

Het jaar 2006 was (voor mij) het jaar van de Science publicatie. Koos Biesmeijer schreef met medewerking van diverse andere auteurs, waaronder Menno Reemer, Roy Kleukers en ikzelf, een wetenschappelijk artikel over de achteruitgang van bijen in Engeland en Nederland dat in het tijdschrift Science verscheen. Voor mijzelf was het vooral weer een jaar van stuifzanden en kalkgraslanden. Op mijn werk voor Stichting Bargerveen onderzoeken we o.a. de minifauna, waaronder mieren, wespen en bijen, van stuifzanden en kalkgraslanden. Diverse voor mij nieuwe terreinen hebben we inmiddels bemonsterd en een schat aan gegevens verzameld. We zijn hard bezig met het sorteren, prepareren, determineren en invoeren van deze gegevens in een databank. Diverse collega's waaronder ook mieren-, bijen- en wespenliefhebbers hebben hun medewerking inmiddels al gegeven bij het verzamelen, uitzoeken en determineren van het omvangrijke materiaal.

In 2006 verschenen de eerste publicaties over deze onderzoeken en er zullen er nog diverse volgen. Zelf voel ik me nog steeds een 'inventarisatiemens' tussen al die wetenschappers. Maar wellicht kunnen we door deze projecten weer een kleine stap zetten in de richting van meer (dan vrijwel alleen faunistisch) onderzoek aan angeldragers. De toekomst zal het leren en ik houd jullie hier in elk geval op de hoogte van de nieuwe literatuur.

Zeer omvangrijk is de hoeveelheid buitenlandse literatuur over aculeaten die ook in ons land voorkomen. De keuze uit en het bijbenen van de inhoud in de vele publicaties blijft moeilijk. Een deel neem ik dan ook alleen op in deze literatuuurbank met het idee dat het wellicht t.z.t. lezenswaardige stukken zijn. Aanbevelingswaardig zijn m.i. onder andere de artikelen van Danforth et al. en de artikelen in Blank (red.), Starks & Turillazzi (eds.) en Waser & Ollerton (eds.). De spinnendoder *Priocnemis gracilis* Haupt 1927 moet voortaan *P. confusor* Wahis 2006 worden genoemd (zie Wahis 2006). En Petit (2006) meldt *Lasioglossum marginellum* als nieuw voor België uit zijn tuin in Bassenge.

Een * staat voor een publicatie waarin een determinatietabel is opgenomen of belangrijke onderscheidingskenmerken tussen soorten worden genoemd of getoond.

Ik dank Jan Smit en Hans Nieuwenhuijsen voor enkele aanvullingen op deze lijst.

Literatuur Nederland

- Ancker, J.A.M van den, P.D. Jungerius, A. Aptroot, R. Ketner-Oostra, M. Nijsen, T.M.J. Peeters & M. Riksen, 2006. Vooronderzoek voor het herstel van de zandverstuiving Rozendaalse Zand. - Rapport, Stichting Geomorfologie & Landschap, Ede, 59 p. + bijlagen.
- Anonymus, 2006. Een gesprek met Arjen Neve. 'Ik houd wel van kleine dingen'. - Bijen 15 (1): 10-13.
- * Anonymus, 2006. Mieren in en om huis. - Dierplagen 9 (2): 5-7.
- Anonymus, 2006. De faraomier en haar nestkeuze. - Dierplagen 9 (3): 13.
- Biesmeijer, J.C., S.P.M. Roberts, M. Reemer, R. Ohlemüller, M. Edwards, T. Peeters, A.P. Schaffers, S.G. Potts, R. Kleukers, C.D. Thomas, J. Settele & W.E. Kunin, 2006. Parallel declines in pollinators and insect-pollinated plants in Britain and the Netherlands. - Science 313: 351-354.
- Blommers, L., J. Smit, A.J. Loonstra, H. Nieuwenhuijsen, W. Kuijken & J.A.H. Smits, 2006. Hymenoptera - bijen en wespen: 78-79. In: Drost, B. & J.G.M. Cuppen, Entomofauna van Noord-Drenthe. Verslag van de 160e zomerbijeenkomst te Schipborg. - Entomologische Berichten 66 (3): 70-90.
- Boer, P., J.A.H. Smits & G. Vierbergen, 2006. Formicidae - mieren: 80. In: Drost, B. & J.G.M. Cuppen, Entomofauna van Noord-Drenthe. Verslag van de 160e zomerbijeenkomst te Schipborg. - Entomologische Berichten 66 (3): 70-90.
- Boer, P., J. Blommaart, H. Huijbregts, F. van Nunen & O. Vorst, 2006. De compostmier *Hypoponera punctatissima* in het vrije veld. - Entomologische Berichten 66 (2): 56-57.
- Boer, P., W. Dekoninck & T. van Noordwijk, 2006. De mierenfauna van enkele kalkgraslanden van Thier de Lanaye en de herontdekking van *Lasius distinguendus* in België. - Bulletin S.R.B.E./K.B.V.E. 142: 115-122.
- Boer, S.P.A. den & M.J.H.M. Duchateau, 2006. A larval hunger signal in the bumblebee *Bombus terrestris*. - Insectes Sociaux 53: 369-373.
- Boumans, L., 2006. Boekbespreking: De wespen en mieren van Nederland (Hymenoptera: Aculeata). - Natura 103 (1): 14.
- Elshout, P., 2006. In het kleine de grootste geworden. - Bijen 15 (2): 46-47.
- Elshout, P., 2006. De Kleine bijenkastkever bekeken door een andere bril. - Bijen 15 (9): 238-239.
- Fische, M., 2006. Opposites attract. De zoete ziltigheid van zeeasterhoning. - Bijen 15 (2): 44-45.
- Hengel, R. van, 2006. Miereninventarisatie Ootmarsum, mei 2005. - Veelpoot 17 (2): 10-11.
- Hoekstra, A., 2006. Hommelraadsel. - Natura 103 (3): 71.
- Hoorn, M.W. van den, 2006. De geur van wilde orchideeën. Zoet met een vleugje bitter. - Natura 103 (4): 100-102.
- Iersel, M.J. van, 2006. Eigenschappen van Europese bijenrassen. - Bijen 15 (10): 251-253.
- Kalkman, V. & R. Kleukers, 2006. Collecties: onmisbaar voor biodiversiteitsonderzoek. - De Levende Natuur 107 (6): 252-255.
- Kooi, R.E., 2006. Rinus Sommeijer: een onderzoeker met hartstocht voor bijen. - Entomologische Berichten 66 (6): 181-182.
- Leij, L. van der, 2006. Onze vriend de hoornaar. - De Vliegenmepper 15 (1): 11.
- Meer, F. van der, M. Reemer, T. Peeters & A. Neve, 2006. De roodrandzandbij *Andrena rosae* in de Zuid-Hollandse Biesbosch (Hymenoptera: Apoidea: Andrenidae). - Nederlandse Faunistische Mededelingen 25: 1-9.
- Neve, A., 2006. Drachtplanten, bijen en honing [Scherpe boterbloem]. - De Stertselaar 30 (2): 4-6.
- Neve, A., 2006. Drachtplanten, bijen en honing. Wilde reseda (*Reseda lutea*). - De Stertselaar 30 (3): 4-6.
- Nieuwenhuijsen, H., 2006. The Dutch Pompilidae: an excellent healthcare system. - Proceedings of the Netherlands Entomological Society Meeting 17: 51-53.
- Noordwijk, J., I. Raemakers, A. Schaffers, L. de Nijs, M. Gleichman & K. Sykora, 2006. Kansen voor geleedpotigen in bermen - acht jaar onderzoek langs de weg. - Entomologische Berichten 66 (6): 166-173.
- Oude, J. de, 2006. De lotgevallen van enige Maas-trichtse insectencollecties tijdens de Tweede Wereldoorlog. - Entomologische Berichten 66 (3): 106-107.
- Peeters, T., 2006. Werkgroepen: Bijen (Apidae s.l.). - Nieuwsbrief EIS-Nederland 42: 5-6.
- * Peeters, T., I. Raemakers, J. van de Nieuwegiessen & J. Kuper, 2006. De rotsbehangersbij *Megachile*

- pilidens*, nieuw voor de Nederlandse Fauna (Hymenoptera: Apoidea: Megachilidae). - Nederlandse Faunistische Mededelingen 25: 11-18.
- Peeters, T.M.J. & C.G.E. van Noordwijk, 2006. De Vierbandgroefbij, een bijzondere vondst op de Bemelerberg. - Natuurhistorisch Maandblad 95: 186-189.
- Peeters, T., R. Krekels & P. Megens, 2006. Bijen en wespen op de grens; bosrandproject Reichswald, voortgangsrapportage 2005. - Natuurbalans - Limes Divergens BV, Nijmegen en Stichting Bargerveen, Nijmegen, 24 p.
- Siepel, H., 2006. Schoenlapper blijf bij je leest. - Inaugurele rede, Radboud Universiteit Nijmegen.
- Smit, J., 2006. Zur Wirtsfrage von *Nomada mutica* (Hymenoptera, Apidae). - BembiX 23: 29-31.
- Smit, J., 2006. Bijen en wespen: 68-80. In: H. Eggelte (red.), Arnhemse uiterwaarden. Natuur in Meinerswijk, Bakenhof en Stadsblokken. - Jubileumboek 100 jaar KNNV afdeling Arnhem, 127 p.
- * Smit, J., & B. van Aartsen, 2006. De bosknotswesp *Sapyga similis* toch niet verdwenen uit Nederland (Hymenoptera: Sapygidae). - Nederlandse Faunistische Mededelingen 24: 25-27.
- * Smit, J. & P. Megens, 2006. *Nomada moeschleri* (Hymenoptera: Apidae) nieuw voor de Nederlandse fauna. - Entomologische Berichten 66 (1): 27-28.
- Smit, J. & P. Megens, 2006. Wespen en bijen in Ootmarsum, mei 2005. - Veelpoot 17 (1): 13-15.
- Smit, J. & P. Megens, 2006. Wespen en bijen in Maasbree, augustus 2005. - Veelpoot 17 (1): 16-18.
- Smit, J., & H. Pijfers, 2006. Nieuwe vondsten van de zuidelijke gouden groefbij *Halictus leucaheneus* in Nederland (Hymenoptera: Apidae s.l.). - Nederlandse Faunistische Mededelingen 24: 21-24
- Velthuis, H.H.W. & A. van Doorn, 2006. A century of advances in bumblebee domestication and the economic and environmental aspects of its commercialization for pollination. - Apidologie 37: 1-31.
- Weeda, E.J., W.A. Ozinga & G.A.J.M. Jagers op Akkerhuis, 2006. Diversiteit hoog houden. Bouwstenen voor een geïntegreerd natuurbeheer. - Alterra-rapport 1418, Wageningen, 246 p.

Literatuur buitenland

- Abdalla, F.C., 2006. Morphological, chemical and developmental aspects of the Dufour gland in some eusocial bees (Hymenoptera, Apidae): a review. - Revista Brasileira de Entomologia 50 (2): 153-162.
- Archer, M.E., 2006. The wasps and bees (Hym., Aculeata) of Rauceby Warren nature reserve in Watsonian Lincolnshire with a comparison with other Lincolnshire sites. - Entomologist's Monthly Magazine 142: 11-22.
- Archer, M.E., 2006. The wasps and bees (Hym., Aculeata) of the open sandy habitats of Highgate Common in Watsonian Staffordshire. - Entomologist's Monthly Magazine 142: 207-218.
- Archer, M.E., 2006. Taxonomy, distribution and nesting biology of species of the genus *Dolichovespula* (Hymenoptera, Vespidae). - Entomological Science 9: 281-293.
- Archer, M.E., 2006. The wasps and bees (Hymenoptera: Aculeata) of Pollington Quarry in Watsonian Yorkshire. - Naturalist 131: 67-76.
- Beekman, M., C. Peeters & M.J. O'Riain, 2006. Developmental divergence: neglected variable in understanding the evolution of reproductive skew in social animals. - Behavioral Ecology 17: 622-627.
- Blank, S.M. (Red.), 2006. Beiträge der Hymenopterologen-Tagung in Stuttgart (6.-8.10.2006). - T. Osten, Stuttgart, 58 p.
- Blösch, M., 2006. 'Schlaffgewohnheiten' von Wildbienen und Grabwespen (Hym.: Apidae, Sphecidae). - Galathea 22: 55-66.
- Bogusch, P., L. Kratochvil & J. Straka, 2006. Generalist cuckoo bees (Hymenoptera: Apoidea: *Sphecodes*) are species-specialist at the individual level. - Behavioral Ecology and Sociobiology 60: 422-429.
- Boomsma, J.J. & N.R. Franks, 2006. Social insects: from selfish genes to self organisation and beyond. - Trends in Ecology and Evolution 21 (6): 303-308.
- Brady, S.G., S.D. Sipes, A. Pearson & B.N. Danforth, 2006. Recent and simultaneous origins of eusociality in halictine bees. - Proceedings R. Soc. London B. Biol. Sci. 273: 1643-1650.
- Brunet, J. & H.R. Sweet, 2006. Impact of insect pollinator group and floral display size on outcrossing rate. - Evolution 60 (2): 234-246.
- Carpenter, J.M. & E.P. Perera, 2006. Phylogenetic relationships among yellowjackets and the evolution of social parasitism (Hymenoptera: Vespidae, Vespinae). - American Museum Novitates 3507: 19 p.

- Carvell, C., D.B. Roy, S.M. Smart, R.F. Pywell, C.D. Preston & D. Goulson, 2006. Declines in forage availability for bumblebees at a national scale. - *Biological Conservation* 132: 481-489.
- Cnaani, J., H.D. Thomson & D.R. Papaj, 2006. Flower choice and learning in foraging bumblebees: effects of variation in nectar volume and concentration. - *Ethology* 112: 278-285.
- Colla, S.R., M.C. Otterstatter, R.J. Gegeer & J.D. Thomson, 2006. Plight of the bumble bee: pathogen spillover from commercial to wild populations. - *Biological Conservation* 129: 461-467.
- Cölln, K., A. Jakubzik & J. Esser, 2006. *Megachile apicalis* (Spinola 1808), ein Neunachweis für Nordrhein-Westfalen. - *BembiX* 22: 3-4.
- Curtis, T.R. & N.E. Stamp, 2006. Effects of human presence on two social wasps species. - *Ecological Entomology* 31: 13-19.
- D'Ettoire, P., A. Tofilski, J. Heinze & F.L.W. Ratnieks, 2006. Non-transferable signals on ant queen eggs. - *Naturwissenschaften* 93: 136-140.
- Danforth, B.N., J. Fang & S. Sipes, 2006. Analysis of family-level relationships in bees (Hymenoptera: Apiformes) using 28S and two previously unexplored nuclear genes: CAD and RNA polymerase II. - *Molecular Phylogenetics and Evolution* 39: 358-372.
- Danforth, B.N., S. Sipes, J. Fang & S.G. Brady, 2006. The history of early bee diversification based on five genes plus morphology. - *Proceedings of the National Academy of Sciences of the United States of America* 103: 15118-15123.
- Dapporto, L., E. Palagi, A. Cini & S. Turillazzi, 2006. Prehibernating aggregations of *Polistes dominulus*: an occasion to study early dominance assessment in social insects. - *Naturwissenschaften* 93: 321-324.
- Darvill, B., J.S. Ellis, G.C. Lyle & D. Goulson, 2006. Population structure and inbreeding in a rare and declining bumblebee, *Bombus muscorum* (Hymenoptera: Apidae). - *Molecular Ecology* 15: 601-611.
- * Dathe, H.H., 2006. Studien zur Systematik und Taxonomie der Gattung *Hylaeus* F. (5). Revision der *Hylaeus-conformis*-Gruppe (Apidae, Colletinae). - *Beitr. Ent.* 56 (1): 75-103.
- Diekötter, T., K. Walther-Hellwig, M. Conradi, M. Suter & R. Frankl, 2006. Effects of landscape elements on the distribution of the rare bumblebee species *Bombus muscorum* in an agricultural landscape. - *Biodiversity and Conservation* 15: 57-68.
- Dupont, Y.L. & B. Overgaard Nielsen, 2006. Species composition, feeding specificity and larval trophic level of flower-visiting insects in fragmented versus continuous heathlands in Denmark. - *Biological Conservation* 131: 475-485.
- * Dvorak, L. & S.P.M. Roberts, 2006. Key to the paper and social wasps of Central Europe (Hymenoptera: Vespidae). - *Acta Entomologica Musei Nationalis Pragae* 46: 221-244.
- Dyer, A.G., 2006. Discrimination of flower colours in natural settings by the bumblebee species *Bombus terrestris* (Hymenoptera: Apidae). - *Entomol. Gener.* 28 (4): 257-268.
- Early, J., 2006. Observations on nesting *Mellinus arvensis*, Autumn 2005. - *BWARS Newsletter*, Spring: 22-23.
- Early, J., 2006. Notes on Pompilidae July-September 2006. - *BWARS Newsletter*, Autumn: 25-26.
- Else, G.R. & S.P.M. Roberts, 2006. Provisional observations on the autecology of *Euodynerus quadri-fasciatus* (Fabricius, 1793) (Hymenoptera, Vespidae, Eumeninae) on the Isle of Portland, Dorset, June 2006. - *BWARS Newsletter*, Autumn: 13-18.
- Farmer, S., 2006. Over-wintering success of *Bombus terrestris* in Windsor Great Park. - *BWARS Newsletter*, Spring: 21-22.
- Foster, K.R., T. Wenseleers & F.L.W. Ratnieks, 2006. Kin selection is the key to altruism. - *Trends in Ecology and Evolution* 21 (2): 57-60.
- Funk, C.R., R. Schmid-Hempel & P. Schmid-Hempel, 2006. Microsatellite loci for *Bombus* spp. - *Molecular Ecology Notes* 6: 83-86.
- Gilley, D.C., G. DeGrandi-Hoffman & J.E. Hooper, 2006. Volatile compounds emitted by live European honey bee (*Apis mellifera* L.) queens. - *Journal of Insect Physiology* 52: 520-527.
- Giovanetti, M., S. Luppino & R. Zola, 2006. Preliminary note on the relative frequencies of two bees on wild Brassicaceae: oligolectic *Andrena agilissima* vs polylectic *Apis mellifera*. - *Bulletin of Insectology* 59 (2): 153-156.
- Goulson, D., M.E. Hanley, B. Darvill & J.S. Ellis, 2006. Biotope associations and the decline of bumblebees (*Bombus* spp.). - *Journal of Insect Conservation* 10: 95-103.
- Greenleaf, S.S. & C. Kremen, 2006. Wild bee species increase tomato production and respond differently to surrounding land use in Northern California. - *Biological Conservation* 133: 81-87.
- Guglielmino, A. & M. Olmi, 2006. A host-parasite

- catalog of world Dryinidae (Hymenoptera: Chrysoidea): first supplement. - Zootaxa 1139: 35-62.
- Hammond, R.L., M.W. Bruford & A.F.G. Bourke, 2006. A test of reproductive skew models in a field population of a multiple-queen ant. - Behavioral Ecology and Sociobiology 61: 265-275.
- Hart, A.G. & T. Monnin, 2006. Conflict over timing of breeder replacement in vertebrate and invertebrate societies. - Insectes Sociaux 53: 375-389.
- Helanterä, H., A. Tofilski, T. Wenseleers & F.L.W. Ratnieks, 2006. Worker policing in the common wasp *Vespula vulgaris* is not aimed at improving colony hygiene. - Insectes Sociaux 53: 399-402.
- Herrmann, M., 2006. Wirtsbindung und Habitate der Blutbiene *Sphecodes ruficrus* (Erichson 1835). - Mitt. ent. V. Stuttgart 41: 55-60.
- Higgingson, A.D., F.S. Gilbert & C.J. Barnard, 2006. Morphological correlates of nectar production used by honeybees. - Ecological Entomology 31: 269-276.
- Hingston, A.B., 2006. Is the exotic bumblebee *Bombus terrestris* really invading Tasmanian native vegetation? - Journal of Insect Conservation 10: 289-293.
- Hughes, W.O.H. & J.J. Boomsma, 2006. Does genetic diversity hinder parasite evolution in social insect colonies? - J. Evol. Biol. 19: 132-143.
- Ings, T.C., N.L. Ward & L. Chittka, 2006. Can commercially imported bumblebees out-compete their native conspecifics? - J. Appl. Ecol. 43: 940-948.
- Ivanov, S.P., 2006. The nesting of *Osmia rufa* (L.) (Hymenoptera, Megachilidae) in the Crimea: structure and composition of the nests. - Entomological Review 86 (5): 524-533.
- Jacobi, B., 2006. Weitere Funde des bei *Polistes dominulus* parasitierenden Fächerflüglers *Xenos vesparum* Rossi (Strepsiptera, Stylopidae) in Nordrhein-Westfalen. - BembiX 23: 11-12.
- Jacobi, B., 2006. Ertsnachweis von *Euodynerus* (*Euodynerus*) *dantici* (Rossi, 1790) für Nordrhein-Westfalen. - BembiX 23: 13-14.
- Jacobi, B., 2006. Nachweis von *Eumenes coronatus* (Panzer, 1799) für das Ruhrgebiet. - BembiX 23: 15-18.
- Jacobi, B., 2006. Zur Situation von *Megachile* (*Eutricharaea*) *rotundata* (Fabricius, 1784) im Niederrheinischen Tiefland. - BembiX 23: 18-21.
- Jacobi, B., 2006. *Halictus scabiosae* (Rossi, 1790) im Ruhrgebiet. - BembiX 23: 21-25.
- Jacobi, B., 2006. Hilltopping in *Polistes dominulus* (Hymenoptera, Vespidae, Polistinae). - BembiX 23: 8-11.
- * Jacobs, H.-J., 2006. Beschreibung von *E. zonsteini* sp. n. und Bestimmungstabelle der paläarktischen *Ectemnius* (*Thyreocerus*)-Arten (Hymenoptera, Crabronidae). - Beitr. Ent. 56 (1): 105-113.
- Jha, S., R.G. Casey-Ford, J.S. Pedersen, T.S. Platt, R. Cervo, D.C. Queller & J.E. Strassmann, 2006. The queen is not a pacemaker in small-colony wasps *Polistes instabilis* and *P. dominulus*. - Animal Behaviour 71: 1197-1203.
- Kaatz, F.H., 2006. Measuring the order in ordered porous arrays: can bees outperform humans? - Naturwissenschaften 93: 374-378.
- Karsai, I., K. Somogyi & I.C.W. Hardy, 2006. Body size, host choice and sex allocation in a spider-hunting pompilid wasp. - Biological Journal of the Linnean Society 87: 285-296.
- Komdeur, J., 2006. Variation in individual investment strategies among social animals. - Ethology 112: 729-747.
- * Körner, F., 2006. *Bombus semenoviellus* Skorikov, 1910 (Hymenoptera: *Bombus*, *Cullumanobombus* Vogt, 1911) in Thüringen. - BembiX 23: 26-29.
- Kronic, M.D. & L.Z. Stanisavljevic, 2006. Population management in the mason bees species *Osmia cornuta* and *O. rufa* for orchard pollination in Serbia (Hymenoptera: Megachilidae). - Entomol. Gener. 29 (1): 27-38.
- Kronic, M. & L. Stanisavljevic, 2006. Augmentation of managed populations of *Osmia cornuta* and *O. rufa* (Hymenoptera: Megachilidae) in Southeastern Europe. - Eur. J. Entomol. 103: 695-697.
- Kühn, J., A. Hamm, M. Schindler & D. Wittmann, 2006. Ressourcenaufteilung zwischen der oligolektischen Blattschneiderbiene *Megachile lapponica* L. (Hymenoptera, Apiformes) und anderen Blütenbesuchern am schmalblättrigen Weidenröschen (*Epilobium angustifolium*, Onagraceae). - Mitt. Dtsch. Ges. Allg. Angew. Ent. 15: 389-391.
- Lehmann, L. & L. Keller, 2006. The evolution of cooperation and altruism - a general framework and a classification of models. - J. Evol. Biol. 19: 1365-1376.
- Liebert, A.E. & P.T. Starks, 2006. Taming of the skew: transactional models fail to predict reproductive partitioning in the paper wasp *Polistes dominulus*. - Animal Behaviour 71: 913-923.
- Lückmann, J., 2006. *Sitaris muralis* (Foerster, 1771) - neu für Niedersachsen und Stand der aktuellen Verbreitung der Art in Deutschland (Coleoptera: Meloidae). - Entomologische Zeitschrift Stuttgart

- 116 (3): 107-112.
- * Macdonald, M., 2006. Recognising the *Bombus lucorum* group. - BWARS Newsletter, Spring: 19-20.
- McFrederick, Q.S. & G. LeBuhn, 2006. Are urban parks refuges for bumble bees *Bombus* spp. (Hymenoptera: Apidae). - Biological Conservation 129: 372-382.
- * Mitai, K. & O. Tadauchi, 2006. Taxonomic notes on Japanese species of the *Nomada furva* species group (Hymenoptera: Apidae). - Entomological Science 9: 239-246.
- Morandin, L.A. & M.L. Winston, 2006. Pollinators provide economic incentive to preserve natural land in agroecosystems. - Agriculture, Ecosystems and Environment 116: 289-292.
- Müller, A., S. Diener, S. Schnyder, K. Stutz, C. Sedivy & S. Dorn, 2006. Quantitative pollen requirements of solitary bees: implications for bee conservation and the evolution of bee-flower relationships. - Biological Conservation 130: 604-615.
- * Nagase, H., 2006. Synopsis of the bee genus *Coeioxys* Latreille (Hymenoptera: Megachilidae) of Japan, with description of a new species. - Entomological Science 9: 223-238.
- Normark, B.B., 2006. Perspective: maternal kin groups and the origins of asymmetric genetic systems - genomic imprinting, haplodiploidy, and parthenogenesis. - Evolution 60 (4): 631-642.
- * Ohl, M. & C. Bleidorn, 2006. The phylogenetic position of the enigmatic wasp family Heterogynaidae based on molecular data, with description of a new, nocturnal species (Hymenoptera: Apoidea). - Systematic Entomology 31: 321-337.
- Packer, L., 2006. A new *Leioproctus* with unique wing venation in males (Hymenoptera: Colletidae: Paracolletinae) with comments on unusual wing modifications in bees. - Zootaxa 1104: 47-57.
- Perry, J.C. & B.D. Roitberg, 2006. Trophic egg laying: hypotheses and tests. - Oikos 112: 706-714.
- Petit, J., 2006. Sur quelques hyménoptères aculéates nouveaux ou intéressants pour la Montagne Saint-Pierre et la région voisine (province de Liège, Belgique). - Lambillionea 106: 473-486.
- Polidori, C., M. Casiraghi, M. Di Lorenzo, B. Valarani & F. Andrietti, 2006. Philopatry, nest choice, and aggregation temporal-spatial change in the digger wasp *Cerceris arenaria* (Hymenoptera: Crabronidae). - J. Ethol. 24: 155-163.
- Pywell, R.F., E.A. Warman, L. Hulmes, S. Hulmes, P. Nuttall, T.H. Sparks, C.N.R. Critchley & A. Sherwood, 2006. Effectiveness of new agri-environment schemes in providing foraging resources for bumblebees in intensively farmed landscapes. - Biological Conservation 129: 192-206.
- Ratnieks, F.L.W., T. Wenseleers & K.R. Foster, 2006. Conflict resolution in insect societies. - Annu. Rev. Entomol. 51: 581-608.
- Roig-Alsina, A., 2006. *Hylaeus punctatus* (Brullé) (Colletidae), a palaearctic bee long established in South America. - Journal of Hymenoptera Research 15 (2): 286-289.
- Saure, C. & G. Berger, 2006. Flächenstillegungen in der Agrarlandschaft und ihre Bedeutung für Wildbienen. - Naturschutz und Landschaftspflege in Brandenburg 15 (2): 55-65.
- Schlick-Steiner, B.C., F.M. Steiner, K. Moder, A. Bruckner, K. Fiedler & E. Christian, 2006. Assessing ant assemblages: pitfall trapping versus nest counting (Hymenoptera, Formicidae). - Insectes Sociaux 53: 274-281.
- Schlick-Steiner, B.C., F.M. Steiner, K. Moder, B. Seifert, M. Sanetra, E. Dyreson, C. Stauffer & E. Christian, 2006. A multidisciplinary approach reveals cryptic diversity in Western palearctic *Tetramorium* ants (Hymenoptera: Formicidae). - Molecular Phylogenetics and Evolution 40: 259-273.
- Seidelmann, K., 2006. Open-cell parasitism shapes maternal investment patterns in the red mason bee *Osmia rufa*. - Behavioral Ecology 17: 839-848.
- Severino, M.G., P. Campi, D. Macchia, M. Manfredi, S. Turillazzi, I. Spadolini, M.B. Bilo & F. Bonifazi, 2006. European *Polistes* venom allergy. - Allergy 61: 860-863.
- Stahlhut, J.K., A.E. Liebert, P.T. Starks, L. Dapporto & J. Jaenike, 2006. *Wolbachia* in the invasive European paper wasp *Polistes dominulus*. - Insectes Sociaux 53: 269-273.
- Stang, M., P.G.L. Klinkhamer & E. van der Meijden, 2006. Size constrains and flower abundance determine the number of interactions in a plant-flower visitor web. - Oikos 112: 111-121.
- Starks, P.T. & S. Turillazzi (eds.), 2006. *Polistes* paper wasps: emergence of a model genus. - Annales Zoologici Fennici 43: 385-624.
- Steiner, F.M., B.C. Schlick-Steiner, H. Konrad, K. Moder, E. Christian, B. Seifert, R.H. Crozier, C. Stauffer & A. Buschinger, 2006. No sympatric speciation here: multiple data sources show that the ant *Myrmica microrubra* is not a separate species but an alternate reproductive morph of *Myrmica rubra*. - Journal of Evol. Biol. 19: 777-787.

- The Honeybee Genome Sequencing Consortium, 2006. Insights into social insects from the genome of the honeybee *Apis mellifera*. - Nature 443: 931-949.
- Theobald, J.C., B. Greiner, W.T. Wcislo & E.J. Warrant, 2006. Visual summation in night-flying sweat bees: a theoretical study. - Vision Research 46: 2298-2309.
- * Theunert, R., 2006. Zur Unterscheidung der im Sommer fliegenden Männchen von *Andrena minutula* (Kirby) und *Andrena minutuloides* Perkins. - BembiX 22: 12-14.
- Theunert, R., 2006. *Chrysura hybrida* (Lepelletier 1806), Chrysididae, einst in Niedersachsen? - BembiX 22: 14-16.
- Theunert, R., 2006. Zur Verbreitung der *Mutilla*-Arten in Niedersachsen und Bremen (Hymenoptera: Mutillidae). - BembiX 22: 5-22.
- Theunert, R., 2006. Zur Wirtsfrage von *Nomada rufipes* s.l. (Hymenoptera: Apidae). - BembiX 23: 31-35.
- * Theunert, R., 2006. Anmerkungen zur Unterscheidbarkeit der Weibchen im *Pemphredon austriacenslini*-Komplex (Hymenoptera: Sphecidae). - BembiX 23: 36-39.
- Thomson, G.J., 2006. Kin selection in disguise? - Insectes Sociaux 53: 496-497.
- Underwood, E.C. & B.L. Fisher, 2006. The role of ants in conservation monitoring: If, when and how. - Biological Conservation 132: 166-182.
- Veddeler, D., A.-M. Klein & T. Tschardt, 2006. Contrasting responses of bee communities to coffee flowering at different spatial scales. - Oikos 112: 594-601.
- Vereecken, N., E. Toffin & D. Michez, 2006. Observations relatives à la biologie et la nidification de quelques abeilles sauvages psammophiles d'intérêt en Wallonie 1. Observations estivales et automnales. - Parcs et Reserves 61 (4): 12-20.
- Vereecken, N., E. Toffin, M. Gosselin & D. Michez, 2006. Observations relatives à la biologie et à la nidification de quelques abeilles sauvages psammophiles d'intérêt en Wallonie 1. Observations printanières. - Parcs et Reserves 61 (1): 8-13.
- Wahis, R., 2006. Mise à jour du catalogue systématique des hyménoptères pompilides de la région ouest-européenne. Additions et corrections. - Notes fauniques de Gembloux 59 (1): 31-36.
- Warrant, E.J., A. Kelber, R. Wallén & W.T. Wcislo, 2006. Ocellar optics in nocturnal and diurnal bees and wasps. - Arthropod Structure & Development 35: 293-305.
- Waser, N.M. & J. Ollerton (eds.), Plant pollinator interactions: from specialization to generalization. - University of Chicago Press, Illinois, 445 p.
- Weigand, E., 2006. Massenvorkommen der Zottelbiene *Panurgus dentipes* im Hundsrück. - BembiX 23: 40-41.
- Weissel, N., O. Mitesser, J. Liebig, H.-J. Poethke & E. Strohm, 2006. The influence of soil temperature on the nesting cycle of the halictid bee *Lasioglossum malachurum*. - Insectes Sociaux 53: 390-398.
- Wenseleers, T., 2006. Modelling social evolution: the relative merits and limitations of a Hamilton's rule-based approach. - J. Evol. Biol. 19: 1419-1422.
- Westphal, C., I. Steffan-Dewenter & T. Tschardt, 2006. Foraging trip duration of bumblebees in relation to landscape-wide resource availability. - Ecological Entomology 31: 389-394.
- Westrich, P., 2006. Ein weiterer Beleg für den Bivoltinismus und das Wirt-Parasit-Verhältnis von *Andrena bicolor* (Fabricius 1804) und *Nomada fabriciana* (Kirby 1802) (Hy. Apidae). - Linzer biologische Beiträge 38(1): 919-923.
- Wignall, A.E., A.M. Heiling, K. Cheng & M.E. Herberstein, 2006. Flower symmetry preferences in honeybees and their crab spider predators. - Ethology 112: 510-518.
- Wolf, H., 2006. Löcherbienen *Heriades truncorum* (Linnaeus 1758) putzen Nistgänge. - BembiX 22: 16-17.
- Wolf, H., 2006. Über von Fächerflüglern (Strepsiptera) befallene Stechimmen (Hymenoptera: Eumenidae, Vespidae, Apidae) aus Nordrhein-Westfalen und Hessen. - BembiX 23: 42-44.
- Woydak, H., 2006. Hymenoptera Aculeata Westfalica. Die Faltenwespen von Nordrhein-Westfalen (Hymenoptera, Vespoidea; Vespidae und Eumenidae) (Soziale Papier- und Lehmwespen). - Abh. Westf. Mus. Naturk. 68 (1): 3-133.
- Zayed, A., 2006. Characterization of microsatellite loci from the solitary sweat bees *Lasioglossum leucozonium* and *Lasioglossum oenotherae* (Hymenoptera, Halictidae). - Molecular Ecology Notes 6: 1154-1156.